

Konzentrationslager Auschwitz został założony przez niemieckich narodowych socjalistów 14 czerwca 1940 roku w celu umieszczenia w nim obywateli polskich nastawionych wrogo do III Rzeszy. Przez półtora roku w obozie znajdowali się zatem wyłącznie Polacy (śród nich również polscy Żydzi, którzy byli na przykład żołnierzami polskiej armii), członkowie elity narodu – jego polityczni, społeczni i duchowi przywódcy, przedstawiciele świata inteligencji, kultury i nauki, uczestnicy ruchu oporu, oficerowie (m.in. Witold Pilecki, Maksymilian Kolbe, Xawery Dunikowski, Leon Schiller, Stefan Jaracz, Zofia Kossak – Szczucka, Stanisława Leszczyńska).

Tu właśnie Polacy byli pierwszymi ofiarami tego obozu, gdzie ginęli na skutek nieludzkich warunków, głodu, wyniszczającej pracy, maltretowania, egzekucji przez powieszenie lub rozstrzelanie, zabijania śmiertelnymi zastrzykami w komorach gazowych. Polscy więźniowie byli organizatorami i aktywnymi uczestnikami ruchu oporu w Auschwitz, informowali wolny świat o nazistowskich zbrodniach, nieśli pomoc i ratowali życie współwięźniów.

W czasie istnienia KL Auschwitz (w latach 1940 – 1945) deportowano do tego obozu około 150 tysięcy Polaków (stanowili oni 37 procent wszystkich więźniów numerowanych), spośród których blisko 75 tysięcy zginęło. Po wybuchu wojny między III Rzeszą a Związkiem Radzieckim do Auschwitz deportowano 15 tysięcy jeńców wojennych. Ich los był tragiczny. W styczniu 1945 roku podczas ostatniego apelu było ich jedynie 96...

Po konferencji w Berlinie – Wannsee w dniu 20 stycznia 1940 roku hitlerowcy zdecydowali o „ostatecznym rozwiązaniu kwestii żydowskiej” (*Endlösung den Judenfrage*). Ten nazistowski termin oznaczał biologiczne wyniszczenie. Za centrum zagłady narodu żydowskiego Reichsführer SS Heinrich Himmler wyznaczył KL Auschwitz. Od tego czasu KL Auschwitz pełnił jednocześnie dwie funkcje – obozu koncentracyjnego koncentracyjnego obozu zagłady. Do Auschwitz, a w szczególności do Birkenau deportowano setki tysięcy europejskich Żydów – mężczyzn, kobiet i dzieci, z których większość zginęła bezpośrednio po przywiezieniu na rampę w pobliskich komorach gazowych. Pozostałych kierowano do obozu do katorżniczej pracy. Nie oznaczało to bynajmniej darowania życia; przed śmiercią musieli jeszcze pracować dla Tysiącletniej Rzeszy. W KL Auschwitz ginęli żydzi z Węgier, Polski, Francji, Holandii, Grecji, Czech i Moraw, Austrii, Słowacji, Belgii, Jugosławii, Włoch, Norwegii, Bułgarii, Rumunii.

Żydzi europejscy stanowili najliczniejszą grupę spośród 1,1 – 1,3 mln (liczby szacunkowe) ofiar

KL Auschwitz – Birkenau.

Od 1943 roku – zgodnie z rozporządzeniem Heinricha Himmlera – Auschwitz – Birkenau stał się też miejscem masowej deportacji eksterminacji ponad 20 tysięcy europejskich Cyganów. Ich droga przez mękę zakończyła się 2 sierpnia 1944 roku w komorach gazowych Birkenau.

W obozowej załodze SS służyło około 7 tysięcy osób. 6,5 tysiąca funkcjonariuszy (tylu wg analiz historyków przeżyło wojnę) powinno stanąć przed organami ścigania. Tymczasem za swe czyny odpowiedziało tylko 788 osób. Rezultaty działalności międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości w stosunku do oprawców z KL Auschwitz uznać więc trzeba za mizerne. Ośmiu na każdym dziesięciu esesmanów z KL Auschwitz wróciło do swojego normalnego życia nie niepokoionych przez organa ścigania.